מפניני הפרשה - מאמר

"מה נורא המקום הזה"!

כשנודעה מזימתו של בנה עשיו להרוג את יעקב אחיו יעצה רבקה ליעקב בנה: "**וְעַתָּה בְּנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וְקוּם בְּרַח לְךָ אֶל לָבָן אָחִי חָרָנָה**" (פרק כז).

רבקה פונה לבעלה יצחק אבינו ע"ה ומדגישה בפניו את התנגדותה הנחרצת שיעקב ישא אשה מבנות חת, מבנות הארץ: "**וַתֹּאמֶר רִבְקָה אֶל יִצְחָק קַצְתִּי בְחַיַּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חֵת אִם לֹקֵחַ יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת חֵת כָּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִי חַיִּים**" (פרק כח).

אכן יצחק אבינו ע"ה קורא ליעקב ושולח אותו לשאת אשה מבני משפחתו שבחרן: "**קוּם לֵךְ פַּדֶּנָה אֲרָם בֵּיתָה בְתוּאֵל אֲבִי אִמֶּךָ וְקַח לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אֲחִי אִמֶּךָ**" (פרק כח).

יעקב אבינו ע"ה, בחיר האבות, הולך במצות אביו לחרן, למצא אשה מתאימה, עימה ייסד את בית ישראל.

יש להניח שיציאתו מלווה בחששות, הרי סבו, אברהם אבינו ע"ה, לא הסכים שבנו יצחק ילך בעצמו לחרן לשאת אשה. לשם כך מינה את אליעזר עבדו הנאמן, ורבקה הובאה אליו, לארץ ישראל.

ואילו הוא הולך בעצמו לחרן, עומד הוא להיכנס ללוע הארי, ללבן המבקש לעקור את הכל, כמובא בהגדה של פסח. יש להניח שהרהורים ומחשבות רבות חלפו בראשו: האם יצליח ה' את דרכו, האם ישמור אותו מכל רעה - ברוחניות ובגשמיות?

בדרכו לחרן לן יעקב בבית אל, וה' נגלה עליו. מבטיח לו את ירושת הארץ ואת ייסוד עם ישראל, ומבשר לו: "**והנה אנכי עימך, ושמרתיך בכל אשר תלך, והשיבותיך אל האדמה הזאת, כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך**"! - כאלו בשורות כזו הבטחה!

יש לצפות שאחרי כאלו בשורות וכזו הבטחה, בוודאי שיעקב יקיץ בשמחה ובחדווה, יתעורר משנת החיזיון ברינה ובקול זימרה והודיה! והנה התורה מגלה לנו שתגובתו של יעקב אבינו ע"ה שונה לגמרי: "**ויקץ יעקב משנתו, ויאמר: אכן יש ה' במקום הזה, ואנוכי לא ידעתי**!" ומפרש רש"י: שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה".

אבל אם לא היה ישן, לא היה זוכה לחזיון הנבואי! לא היה שומע קול ה' הדובר אליו ומבשר לו את הבשורות החשובות ומבטיח לו הבטחות נצח!

נכון. אבל יעקב אבינו ע"ה מלמד אותנו יסוד חשוב: במקום קדוש אין ישנים!! לא ישנים אפילו אם בגלל זה יפסידו נבואה! ושאר עניינים חשובים: "אם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה" - נזהר הייתי בכבודו!

אם כן, מה נאמר לנוכח המציאות הנוראה שפשטה למרבה הצער, באופן המנוגד לדין מפורש בשו"ע בסימן קנא' סעיף א': "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש, כגון שחוק והיתול ושיחה בטילה ואין אוכלים ושותים בהם...ואין מחשבים בהם חשבונות..."

והבן איש חי זצ"ל פרשת וירא שנה א' פסק שראוי שלא לומר "לבריאות" למתעטש בבית כנסת אף שלא בשעת הלימוד, מפני קדושת המקום! יש להדגיש שאין הכוונה למי שמשוחה בשעת התפילה, או בחזרה, שכבר פסק מרן בשו"ע סימן קכד': "**לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה, ואם שח הוא חוטא, ובדול עוונו מנשוא, ובועריים בו**" - מדברים אנו כאן במורא מקדש מעט - "אין זה כי אם בית אלוקים"!

בין אדם לחבירו

כאשר שני אנשים משוחחים ביניהם, ואדם שלישי צריך לשוחח עם אחד מהם, אסור לו להפסיק את שיחתם ולשוחח עם האדם שהוא נצרך לו, אלא ידחה את השיחה לזמן אחר, או ימתין בסבלנות עד שיסיימו.

במידה ורוצה הוא לומר לאחד מהם הודעה קצרה או שאלה שתשובתה קצרה, עליו לבקש סליחתם על שהוא מפסיקם, ויסמור בקצרה מה שהוא צריך וילך מהם. ויש לו לדעת ולזכור, הפסקת שנים משיחה ונטילת אחד מהם, מהווה עלבון מחפיר לנשאר דומם.

שואל ומשיב

שאלה: האם יש להעדיף בהלוואה ובמסחר קרוב משפחה, שכן ובן העם?

תשובה: כאשר שני אנשים מבקשים מאדם הלוואה ויש ביכולתו להלוות לאחד בלבד, יקדים את הקרוב אליו יותר, שנאמר בשמות כב', כד': "**אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי – אֶת הֶעָנִי עִמָּךְ**" מהגמרא בבבא מציעא עא. עולה ש"עִמָּךְ" הכוונה הקרוב אליך. לכן קרוב משפחה קודם לשכן, שכן קודם למי שאינו שכן, המתגורר בעירך קודם למי שאינו מתגורר בעירך, בן עמך קודם לבן עם אחר.

כמו כן נאמר בויקרא כה' יד': "**וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו**". ואמרו חז"ל בספרא שבמילת 'עֲמִיתֶךָ' התכוונה התורה להורות, שבכל קנייה או מכירה יש לאדם להעדיף את עמיתו, היינו את הקרוב אליו יותר, ובכלל זה להקדים את בני עמו על בני עם אחר. החידוש בזה הוא שלא רק בענייני חסד וצדקה יש להעדיף את הקרוב אלא גם בכל התחומים הכלכליים יש לאדם להעדיף את קרוביו.

אין בהלכה זו ביטוי להחרמת מי שאינו קרוב, אינו שכן, או בן עם אחר. שהרי ידוע שיש לכל ישראל אחריות לתיקון העולם כולו, ונאמר לאברהם אבינו בראשית יב' ג': "**וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה**". וליעקב אבינו שם כח' יד': "**וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה וּבְזַרְעֶךָ**". אלא מטרתה לבטא את האחווה והאחריות היתירה המוטלת על כל אדם כלפי קרוביו, שכניו ובני עמו.

הרעיון של כלל זה פשוט והגיוני: כדי לפתור את כל המצוקות בעולם ולבנות חברה טובה ובריאה, יש להתחיל ולתקן מהמעגל הקרוב לרחוק יותר. מעבר לזה שכך האחווה מחייבת, עיקרון זה מאפשר לחברה לתקן את עצמה באופן שלם, כאשר האחריות מתפשטת בהגיון במעגלים, שככל שאדם קרוב יותר לחבירו כך הוא מכיר אותו יותר, ויודע יותר טוב כיצד לסייע לו באופן מועיל. כך בענייני צדקה, וכך גם בענייני עבודה, שלטווח ארוך הקרובים, השכנים, ובני העם – יודעים להעסיק את הפועל באופן המועיל ביותר לשניהם.

המצווה להעדיף את בן עמנו היא גם כשמחירי מעט יותר יקר, ואין כוונה שמצווה זו תשבש שיקולים כלכליים של אדם או עסק, אלא כוונתה ליצור העדפה מסוימת לקרוב, לשכן ולבן העם, תוך שמירת רווחיות העסק וכדאיותו.

מפניני הפרשה - רעיון

תשובה מתחילה בצעד מעשי ראשון

יעקב אבינו הלך לחרן לדרך מלאה סכנות, גשמיות ורוחניות. עשו אורב לו בדרך, לבן ממתין לו לרמותו והוא הולך לגלות לבית מלא תרפים.

הקב"ה מרגיע אותו שלא ידאג ולא יפחד. ומבשרו שזרעו יהיה כעפר הארץ, ויתברכו בו כל משפחות האדמה. אומר לו שזרעו יירש את שהארץ, ומבטיח לו שלא יעזבנו עד שההבטחות יקיימו. הבטחות נפלאות! האם הקב"ה מתגלה אליו מיד כשהוא יוצא מבאר שבע ומבטיח לו את כל זה?

לא! הוא מניח לו ללכת לחרן בלי הבטחות! עפ"י המדרש, יעקב אבינו הגיע לחרן ומשמים לא אומרים לו מלה! בדרכו הוא עובר על פני הר מוריה, מקום המקדש, ולא רמזו לו שיש עבורו נבואה ובשורה, מדוע? מובא במדרש: "הוא לא נתן אל ליבו להישאר שם להתפלל – האם מן השמים יעכבוהו?"

יעקב הגיע עד חרן, והיה יכול להמשיך ולבא אל לבן, ולשאת את בנותיו, ולהפסיד חלילה את כל הברכות הללו, את הנבואה החשובה. איך בכל זאת זכה להם? כאשר הגיע לחרן ערך חשבון נפש, הרהר בליבו: "הייתכן שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי, ולא התפללתי בו?" הרהור של חרטה. כמה הרהורי חרטה עוברים בליבנו, על דברים שהיינו צריכים לעשות ולא עשינו, או שלא עשינו כהוגן. ומה אנו אומרים? "הבל", בפעם הבאה נשלים.

אבל יעקב אבינו לא נהג כך. הוא הסתובב כדי לחזור! הוא היה מוכן ללכת את כל הדרך חזרה ואפילו להסתכן במלכודת של עשו הזועם, האורב לו! – כדי לתקן משגה! ואז – ואז אירע הכל, הדרך קפצה לו, הר המוריה נעתק ממקומו ובא לבית אל, והוא לן במקום, וזכה במחזה הנבואה, ובהבטחות הנשגבות, ובכל הכתרים. ומדוע? משום שההוא היה מוכן – לחזור, לצעוד!

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ראובן חיים בן מעודה וחממה חתוכה ז"ל

יעקב בן מסעודה טובול ז"ל | שלום בן חויתו שחר ז"ל | אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה | מזל בת יעיש דהרי ע"ה

ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה | יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה | אסתר בת מסעודה אלבז ז"ל | ג'ונג'ון בת יעקב תפילין ז"ל

סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד | שלמה בן חנה יהזקאל ע"ה | שרה בת רבקה שרון ז"ל | אהובה בת מרים דורני ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

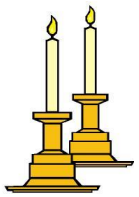
רבקה בת מרים ויהודה מוסאי ז"ל

בס"ד ח' לחודש כסלו ה'תשפ"ו
שנה שלושים ושתים גיליון מס' 10
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ויצא
מפטירים
ספרדים ותימנים:
"ועמי תלואים" (הושע יא')
אשכנזים "ויברח יעקב" (הושע יב')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת:	16:18
יציאת השבת:	17:16
זמן רבנו תם:	17:50

מהלכות הדלקת נרות חנוכה עפ"י שו"ע ופוסקים אחרונים

מי חייב בהדלקת נרות חנוכה

א. מצוות הדלקת נרות חנוכה היא נר איש וביתו, המהדרים מדליקים נר לכל אחד ואחד, והמהדרים מן המהדרים - לדעת בית שמאי ביום הראשון מדליקים שמונה נרות ומכאן והילך פוחת והולך, ובית הלל שהלכה כמותם, ביום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך.
בשאלה כיצד הוא מנהג המהדרים מן המהדרים לגבי מצוות הדלקת נרות חנוכה? נחלקו בזה הפוסקים.

- הרמב"ם כתב שכל אחד מבני הבית ידליק את נרותיו, ובהמשך כתב, שהמנהג פשוט בספרד, שמדליקים רק "חנוכייה" אחת בסדר עולה של הנרות, וכך נוהגים רוב יהודי תימן הבלאדים.
- מרן פסק בשו"ע, המהדרין מן המהדרין מדליקים "חנוכייה" אחת לכל בית, בסדר "מוסיף והולך נר אחד בכל לילה", ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר, וכך מנהג הספרדים.
- עפ"י הרמ"א המנהג שכל אחד מבני הבית שהם בר מצווה מדליק "חנוכייה" משלו. הרמ"א מציין שיש להיזהר לתת כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד, כדי שיהא היכר כמה נרות מדליקים.

ב. אפילו שכתב מרן השו"ע "ואפילו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר", ילדים קטנים שהביאו "חנוכיה" שהכינו בגני הילדים וכדומה, אין למנוע מהם להדליקם גם למנהג הספרדים, ויש להניח כל חנוכיה במקום אחר.

ג. גם הנשים חייבות במצוות נר חנוכה, מפני שאף הן היו באותו הנס. אשה יוצאת ידי חובת המצווה בהדלקת הנרות של בעלה, ובשעת צורך יכולה להוציא את בעלה ידי חובת המצווה.

ד. כשבעל נאלץ להיעדר מביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה עד שעה מאוחרת בלילה, ראוי שימנה את אשתו שתהיה שלוחה להדליק את נרות החנוכה בזמנם, ובזה יוצא גם הוא ידי חובה.

ה. כשהבעל או האשה אינם בבית בתחילת זמן ההדלקה, ומתעכבים מעט יש אומרים שבמצב זה יש להדליק בתחילת הזמן, ויש אומרים שנכון יותר להמתין מעט ולהדליק כששניהם נוכחים, וכך ראוי לנהוג.

מקום ההדלקה

ו. בזמן חכמי המשנה היו מדליקים את נרות החנוכה בפתח הסמוך לרשות הרבים. אם פתח הבית פנה לרשות הרבים היו מדליקים בפתח הבית מבחוץ, ואם הייתה חצר היו מדליקים את הנרות בפתח החצר, זאת כדי לפרסם את הנס. במשך הגלות, כשלחצו עלינו הגויים ולא התירו ליהודים להדליק נרות חנוכה, נהגו להדליק הנרות בתוך הבית.

ז. בזמננו ובפרט בארץ ישראל שאין חשש מרדיפת אויבים, יש שהחזירו עטרה ליושנה ומהדרים להדליק הנרות בפתח החצר הפונה לרשות הרבים. (וכדי שלא יכבו מניחים את החנוכיה בתוך תיבת זכוכית).

ח. יש הממשיכים את המנהג להדליק את הנרות בפתח הבית כלפי פנים, או בחלון הפונה לרשות הרבים. ומכל מקום, אף שטוב להחזיר עטרה ליושנה כנ"ל, כשיש חשש גניבות וכדומה אין חובה להדר בזה.

ט. לכתחילה יש להניח את הנרות כך שהשלהבת תהיה בגובה שבין שלושה טפחים לעשרה טפחים (בין 30 ל 100 ס"מ) מהקרקע, ויש אומרים שיש להניחם דווקא בגובה שבין שבעה לעשרה טפחים (בין 56 ל 70 ס"מ).

י. אין להדליק נרות חנוכה במקום גבוה יותר מ 20 אמה (כעשר מטר), מפני שבגובה כזה לא שולטת העין ונמנע פרסום הנס. אדם שמתגורר בבית משותף בקומה רביעית ומעלה (יותר מ 20 אמה):

- יש אומרים שעדיף שידליק את הנרות בתוך הדירה, בטפח הסמוך לפתח, לשיטה זו פרסום הנס הוא לבני הבית.
- יש אומרים שעדיף להדליק את הנרות בחלון הדירה הפונה לרשות הרבים. פרסום הנס בשיטה זו יהיה לבני אדם הגרים בבניינים הסמוכים, שביחם אליהם יש פחות מ 20 אמה.
- לדעה שמדליקים על אדן החלון, אם הנרות נראים רק מצד אחד של החנוכייה (כאשר לחנוכייה "גב" עם ציורים), טוב להניח את החנוכיה באלכסון, כדי שהנרות יראו כלפי פנים וכלפי רשות הרבים.

הדלקת נרות חנוכה באירועים

יא. במקום שנאספו אנשים לעצרת או למסיבת חג או לחתונה וכדומה, אם מתפללים שם מנחה וערבית במניין, מותר להם להדליק שם נרות חנוכה בברכה משום פרסום הנס. בכינוס של קבוצת חיילים גדולה בצבא, יש מתירים להדליק בברכה אף שאין מתפללים שם כלל.

יב. יש מתירים להדליק שם בברכה אף שמתפללים שם רק ערבית במניין, ויש מתירים להדליק במקרה זה בברכה, אף אם אין מתפללים שם כלל.

הדלקה בערב שבת ומוצאי שבת

יג. לכתחילה נכון להתפלל מנחה בערב שבת לפני הדלקת נרות חנוכה, מפני שתפילת מנחה היא כנגד קורבן תמיד של בין הערבים והדלקת נרות חנוכה הם זכר לנס שהיה בהדלקת המנורה, אשר הדלקתה במקדש הייתה אחרי קורבן תמיד של בין הערביים.

יד. נוהגים להדליק את נרות חנוכה לפני הדלקת נרות שבת, אפילו לספרדים שלשיטתם אין האשה מקבלת השבת בהדלקת נרות שבת.

טו. יש להניח נרות ארוכים או לשים מספיק שמן שידלקו חצי שעה אחרי צאת הכוכבים. ונכון לא להקדים את הדלקתם יותר מ 20 דקות לפני השקיעה, כדי שהדלקת נרות חנוכה תהיה סמוך ככל האפשר לזמנה.

טז. במוצ"ש מנהג הספרדים שמבדילים ואחר כך מדליקים נרות חנוכה, וכך נוהגים גם חלק מהאשכנזים, ויש מהאשכנזים הנוהגים להדליק נרות חנוכה ואחר כך להבדיל. אם אפשר טוב להכין את נרות החנוכה של מוצאי שבת כבר לפני שבת, כדי לא לעכב את הדלקתם במוצאי שבת.

פינת העורך

"**ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה**..." (פרק כח') "ארצה" כתב הר"ן בדרשותיו שהכוונה לארץ ישראל, והודיעו הבורא יתברך את מעלת ארץ ישראל- ארץ הקודש, שבסגולתה הרוחנית מתעלים הצדיקים שנמשלו למלאכים, ועל ידה מתעלים הם להשגות מרוממות, ואינם נרתעים אף מעת ירידה ונסיגה, ואוגרים בה כח להתחדשות והתעלות חדשה.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב ליוסף ואמונה נחום הי"ו לרגל נישואיהם.
להם ולמשפחותיהם משפחת נחום הי"ו ומשפחת בכר הי"ו.
יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ליוסף חיים הי"ו ולבחירת ליבו שירה דהאן הי"ו לרגל אירוסיהם - ברכות להם ולכל בני משפחותיהם.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו להופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

נוזל שספוג בו ריח של מיני בשמים

משחא טחינא

שני פירושים נאמרו למשחא טחינא – א. שמן שטחנו בו עצי בשמים מבלי שעצי הבשמים שהו בתוכו קודם לכן כדי שיקלוט את ריחם. ב. שומשומים הכבושים עם עצי בשמים זמן מועט באופן שהשומשומים לא קלטו אלא מעט מריח הבשמים ולאחר מכן נטחנו.

משחא כבישא

שני פירושים נאמרו למשחא כבישא – א. שמן שקלט את הריח מעצי הבשמים הכבושים בתוכו. ב. שומשומים הכבושים עם עצי בשמים זמן רב, ולאחר קליטת השומשומים את ריח הבשמים סוחטים וטוחנים אותם, ויש בהם ריח של בשמים. ויש מפרשים: עצי בשמים הכבושים בשמן שומשומים ולאחר קליטת השמן את ריח הבשמים טוחנים את עצי הבשמים.

שמן המשחה

מצוה מהתורה להכין שמן מיוחד מכמה סממנים, ככתוב: "**ואתה קח לך בשמים ראש...ושמן זית הין. ועשית אותו שמן משחת קודש – רוקח מרקחת מעשה רוקח – שמן משחת קודש יהיה**".

בשמן זה נמשח אהרן הכהן, ונמשחו בו המשכן וכליו ועוד. אופן הכנת השמן הוא כך: וקחים מן המור והקינמון והקידה במשקל חמש מאות שקלים, ומקנה הבושם במשקל מאתיים וחמישים שקלים. שוחקים את כולם בנפרד ולבסוף מערבבים ושורים במים, ונותנים על המים שמן זית בשיעור הין. את התערובת נותנים על האש לבישול עד שכל המים מתאדים ונשאר השמן הריחני בלבד.

הערה: הגדרה זו מבוססת על המובא באתר מכון המקדש.

המקור בתלמוד

בגמרא במסכת ברכות דף מג. מובאים דעות שונות לגבי השאלה האם מברכים על הנאה מריח של שמן שספג ריח טוב, מכך ששרו בתוכו עצים ריחניים שברכתם "בורא עצי בשמים".

יש מי שאומר שלא מברכים עליו, יש מי שאומר שמברכים עליו רק אם הוא בגדר "משחא כבישא", ויש מי שאומר שמברכים עליו, אפילו אם הוא בגדר "משחא טחינא" – הגמרא מסכמת שבנהרדעא נהגו לברך אפילו אם הוא בגדר "משחא טחינא"

...אמר רב אדא בר אהבה: האי כשרתא מברכין עלויה בורא עצי בשמים, אבל משחא כבישא – לא, ורב כהנא אמר: אפילו משחא כבישא, אבל משחא טחינא - לא נהרדעי אמרי: אפילו משחא טחינא..

מפרש רש"י

כשרתא - קושט. משחא כבישא - שמן שבו טמון הקושט והשמן מריח מן הבושם שבתוכו. לא - הואיל ואין נראה לעינינו אלא השמן. משחא טחינא - שטחנו בו כשרתא.

תוספות

התוספות במסכת ברכות דף מג: הביאו בשם רבנו חננאל הסבר אחר להגדרה של "משחא כבישא" ומשחה טחינא":

"משחא כבישא – פירש רבנו חננאל, שמענו מרבותינו שכובשין שומשמין וורד ועצי בשמים זמן מרובה וקולטין השומשמין ריח של בשמים וסוחטים וטוחנים אותם ויש בו ריח של בשמים ומשחא טחינא קרוב לטחינתו נותנים עליהם עצי בשמים ואינו קולט כל כך הריח".

פסיקת הרי"ף

הרי"ף במסכת ברכות דף לא: (בדפי הרי"ף) פסק להלכה כמו המנהג בנהרדעא: "**וכשרתא ומשחא כבישא ומשחא טחינא כולהו מברכינן עלייהו בורא עצי בשמים**".

רבינו יונה

רבינו יונה על הרי"ף כתב בשם הערוך הסבר אחר להגדרה של "כשרתא", והוסיף בשם הראב"ד שהברכה עצי בשמים על "משחא כבישא" ו"משחא טחינא" היא רק אם העצים ששרו אותם בהם נמצאים עדיין בתוך השמן. אבל אם אינם בתוך השמן, יברך עליהם "בורא מיני בשמים", וכן כששרויים בשמן גם מיני עצים וגם מיני עשבים, מברכים עליו בורא מיני בשמים.

"וכשרתא ומשחא כבישא ומשחא טחינא כולהו וכו' וכתב רב נתן בעל הערוך דכשרתא עיקרו שמן ומערבים בו כמה מינים בעצי בשמים שמכשירין אותו מעשה רוקח מפוטם כגון זה מברכין עליו בורא עצי בשמים

וכתב הראב"ד ז"ל שזהו כשהעצים לשם אבל אם הוציאו העצים אין מברכים עליו אלא מיני בשמים וכן אם היו מעורבין בתוכו עצי בשמים ועשבי בשמים מברך מיני בשמים שברכת בורא מיני בשמים כוללת הכל".

רמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ט' הלכה ג' פסק שעל הנאה מהרחת שמן זית בפני עצמו מברכים: "בורא עצי בשמים" ועל הנאה מהרחת שמן זית שספוג בריח כמו שמספיגים בשמן המשחה מברכים: "בורא מיני בשמים"

"...אבל שמן זית שכבשו או שטחנו עד שחזר ריחו נודף מברך עליו בורא עצי בשמים, שמן שבשמו כעין שמן המשחה מברך עליו בורא מיני בשמים..."

מהר"י קאפח

מהר"י קאפח שם, ביאר את פסיקת הרמב"ם כך – לדעת הרמב"ם "משחא כבישא" ו"משחא טחינא" הם סוגים של שמן זית בפני עצמו, שנטחן באופן שמדיח ריח טוב ולכן הברכה עליהם היא: "בורא עצי בשמים" ועל הנאה משמן שספוג בריח של זני בשמים (כולל עצים או עשבים) מברכים: "בורא מיני בשמים".

"ורבנו השמיט כשרתא לפי שלא ידע מה היא, כי אין רבנו כותב בספרו לחש לסגולה, וכיון שלא נתברר לו בדיוק מה היא השמיטה...

...וכתב משחא כבישא וטחינא והוא שמן זית לבדו שכובשין אותו או טוחנין אותו באומנות ידועה להם עד שריח טוב נודף ממנו לרגיל בו, והואיל והוא רק שמן בלבד מברך עליו בורא עצי בשמים. אבל שמן שכבשו בו זני בושם כעין שמן המשחה אמרו רבנו מסברא שמברכין עליו מיני בשמים..."

טור

הטור בסימן רטז' הסביר שמשחא כבישא ומשחא טחינא עיקרם שמן זית שמעורבים בו עצי בשמים. וציין את דעת הראב"ד שמברכים על הנאה מריחו "בורא עצי בשמים" רק אם עצי הבשמים עדיין בתוכו, אבל אם הוציאם משם מברכים על ההנאה מריחם "בורא מיני בשמים".

"כשותא ומשחא כבישא ומשחא טחינא על כולם מברך בורא עצי בשמים ופירש בערוך כשותא עיקרו שמן זית ומערבין בו כמה מיני עצי בשמים שמכשירין אותו מעשה רוקח מפוטם.

וכתב הראב"ד דוקא שהעצים בתוכו, אבל אם הוציאם משם אין מברכין עליהם אלא מיני בשמים.

ואם היו מעורבין בתוכו מיני בשמים ועשבי בשמים מברכין בורא מיני בשמים דמיני בשמים כולל את הכל.

ולכולי עלמא בעינן שיהא עיקרן קיים קצת הלכך אם סיננו אותו ואין בו כלום מהבשמים יש אומרים שאין מברכין על ריחו אלא בורא שמן ערב כמו על האפרסמון ויש אומרים שאין מברכין עליו כלל, שאין עריבות זו ממינו אלא שקולט אותו מדבר אחר הוי כריח שאין לו עיקר ואין מברכין עליו כיון שאינו מגופו של שמן..."

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מופרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה הניח יעקב מתחת לראשו כשלן בבית אל בדרכו לחרן?

א. שק שינה מקופל. ב. כרית מפוך שלקח מביתו.

ג. אבנים שאסף מהמקום ד. מרוב התרגשות לא לן, אלא למד תורה.

2. את מי ראה יעקב בא אל הבאר עם צאנו של לבן?

א. את בנות לבן - לאה וזילפה. ב. את בנות לבן - לאה ובלהה.

ג. את בתו של לבן - רחל. ד. את בלהה וזילפה שפחותיו.

3. מה שמו של הבן / שמם של הבנים שנולד/נולדו לרחל בפרשתנו?

א. יוסף ובנימין. ב. יוסף וראובן.

ג. בנימין וזבולון. ד. יוסף בלבד.

שאלה עפ"י פירוש איבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

7. מתי מקבל יעקב את רחל לאשה? (פרק כט')

א. אחרי שבע שנים נוספות. ב. למחרת נישואיו ללאה.

ג. מיד לאחר לידתו של ראובן. ד. לאחר שבעת ימי המשתה על לאה.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. למה הכוונה: "**וַתֹּאמֶר לֵאָה בָּא גָד וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גָּד**" (פרק ל')?

א. בא גד – בא מזל טוב. ב. ילד זה נולד במקרה ולא בכוונה.

ג. גד – לשון הצלחה וגבורה. ד. גד לשון כריתה – לרמוז שנולד מהול.

7. "**לָמָּה נַחְבֵּאתָ לִבְרֹחַ וַתִּגְנֹב אֹתִי...**" **(פרק לא') למה כוונה?**

א. למה גנבת את צאני ורכושי. ב. למה גנבת את בנותי.

ג. למה גנבת את דעתי. ד. כל התשובות נכונות.

8. "...**וַיִּפְגְּעוּ בוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים**" **(לב') איזה מלאכים ולאיזו מטרה?**

א. מלאכי עשיו, לתקוף אותו. ב. מלאכי ארץ ישראל, באו ללוותו.

ג. מלאכים שהניח בבית אל באו ללוותו. ד. אנשים, ששלח אליו יצחק אביו.

שאלה עפ"י פירוש ספורנו - כיתות ד' עד ח'

8. "**ויקרא לו לבן יגר שהדותא ויעקב קרא לו גלעד**" **(לא') מה למדים מכך?**

א. שלום בנוי על ויתור משני הצדדים. ב. לבן לא התכוון לקיים את הברית.

ג. צריך שני עדים בדיני נפשות ד. יעקב התעקש ולא שינה לשונו.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים מזמינה את בנות היישוב בגילאי 18 עד 40 לחורשם ולהשתלב במדרשה שתעניק להן כלים להעצמה אישית וצמיחה תורנית ורוחנית באווירה חמימה

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי ע"י כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לאזכרה של קרוב משפחה – הרב שמעון בוחניק – 050-2339941